

Sporda Psikolojik İhtiyaçlar Durumu Ölçeği (SPİDÖ): Türkçe Uyarlaması, Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

The Psychological Need States in Sport-Scale (PNSS-S): Turkish Adaptation, Study of Validity and Reliability

Şaban ÜNVER¹, Metin YILMAZ², Tülin ATAN³, Soner ÇANKAYA⁴, Yüksel SAVUCU⁵

¹Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Y.D. Spor Bilimleri Fakültesi, Samsun
• saban.unver@omu.edu.tr • ORCID > 0000-0001-7378-596X

²Fırat Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, Samsun
• metin.yilmaz@firat.edu.tr • ORCID > 0000-0002-4093-1462

³Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Y.D. Spor Bilimleri Fakültesi, Samsun
• takman@omu.edu.tr • ORCID > 0000-0001-5660-8910

⁴Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Y.D. Spor Bilimleri Fakültesi, Samsun
• sonercankaya@gmail.com • ORCID > 0000-0001-8056-1892

⁵Fırat Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, Elazığ
• ysavucu@firat.edu.tr • ORCID > 0000-0002-2749-6806

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Types: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliř Tarihi / Received: 17 Şubat / February 2022

Kabul Tarihi / Accepted: 08 Mart / March 2022

Yıl / Year: 2022 | Cilt - Volume: 13 | Sayı - Issue: 1 | Sayfa / Pages: 75-88

Atıf/Cite as: Ünver, Ş., Yılmaz, M., Atan, T., Çankaya, S. ve Savucu, Y. "Sporda Psikolojik İhtiyaçlar Durumu Ölçeği (SPİDÖ): Türkçe Uyarlaması, Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması - The Psychological Need States in Sport-Scale (PNSS-S): Turkish Adaptation, Study of Validity and Reliability: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi - Ondokuz Mayıs University Journal Of Sports And Performance Researches 13(1), April 2022: 75-88

*Araştırma için Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan 26.03.2021 tarihli ve 2021/312 karar sayıısı ile etik kurul izni alınmıştır.

SPORDA PSİKOLOJİK İHTİYAÇLAR DURUMU ÖLÇEĞİ (SPİDÖ): TÜRKÇE UYARLAMASI, GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI

ÖZ

İnsan motivasyonunun anlaşılması doğuştan gelen psikolojik ihtiyaçların dikkate alınması gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır. Bu çalışmanın amacı, Bhavsar ve ark. (2020) tarafından geliştirilen “Sporda Psikolojik İhtiyaçlar Durumu Ölçeği”ni (SPİDÖ) Türkçeye uyarlamak ve sporcularda geçerliliğini ve güvenilirliğini test etmektir. Araştırmanın evrenini farklı spor branşlarında 14-26 yaş aralığındaki aktif sporcular, örneklemini ise tesadüfi örnekleme yöntemi ile seçilmiş ve araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul etmiş 169 sporcu oluşturmaktadır. Türkçeye uyarlanan Sporda Psikolojik İhtiyaçlar Durumu Ölçeği 7’li likert tipinde, 23 madde ve 6 alt boyuttan (Özerklik memnuniyeti, Özerklik memnuniyetsizliği”, Yeterlilik memnuniyeti, “Yeterlilik memnuniyetsizliği”, “Aidiyet memnuniyeti, Aidiyet memnuniyetsizliği) oluşmaktadır. Ölçeğin yapı geçerliği için Doğrulamalı Faktör Analizi ve güvenilirliğini sınamak için Cronbach alfa iç tutarlık ve CR katsayısı kullanılmıştır. Doğrulamalı Faktör Analizi sonuçlarına göre ölçekte yer alan maddelerin faktör yükleri 0,43-0,86 arasında değişmektedir. Elde edilen analiz sonuçlarına göre modelin iyi uyum indeks değerlerine sahip olduğu görülmüştür. Ki-kare uyum testi $\chi^2/Sd=1,976$, Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü=0,079, Normlaştırılmış Uyum İndeksi=0,90, Normlaştırılmamış Uyum İndeksi=0,95, Karşılaştırmalı Uyum İndeksi=0,95, Uyum İyiliği İndeksi=0,92, Düzeltilmiş Uyum İyiliği İndeksi=0,86 olarak saptanmıştır. Ölçeğin alt boyutlarına ait Cronbach alfa iç tutarlık ve CR katsayıları (0,64-0,84) kabul edilebilir değerlerdedir. Elde edilen bulgular “Sporda Psikolojik İhtiyaçlar Durumu Ölçeğinin” Türkçe uyarlamasının sporda psikolojik ihtiyaçların değerlendirilmesi için geçerlik ve güvenilirlik koşullarını sağladığını ortaya koymaktadır. Sonuç olarak Sporda Psikolojik İhtiyaçlar Durumu Ölçeğinin güvenilir ve geçerli bir ölçüm aracı olduğu söylenebilir. Türk sporcularının psikolojik ihtiyaçlarını merak eden ve ölçmek isteyen araştırmacılara veya antrenörlere ölçeği kullanmaları tavsiye edilebilir.

Anahtar Kelimeler: Psikolojik ihtiyaçlar, yeterlilik, aidiyet, performans.

THE PSYCHOLOGICAL NEED STATES IN SPORT-SCALE (PNSS-S): TURKISH ADAPTATION, STUDY OF VALIDITY AND RELIABILITY

ABSTRACT

Understanding human motivation requires the consideration of innate psychological needs. This study aims to adapt the “Psychological Need States Scale in Sport (PNSS-S)” into Turkish and test the scale’s validity and reliability in athletes. In the determination of the study sample, convenience sampling method was

adopted. The universe of the study consists of active athletes between the ages of 14-26 in different sports branches, and the sample consists of 169 athletes who were selected by random sampling method and who accepted to participate in the research voluntarily. The Turkish version of the Psychological Needs in Sports Scale consists of 7 Likert type 23 items and 6 sub-dimensions (Autonomy satisfaction, Autonomy frustration, Competence satisfaction, Competence frustration, Relatedness satisfaction, Relatedness frustration). For the construct validity of the scale, confirmatory factor analysis was conducted and Cronbach alpha internal consistency and CR coefficients were used to test the reliability. According to the results of the confirmatory factor analysis, the factor loads of the items of the scale ranged from 0.43 to 0.86. According to the analysis results obtained, it was seen that the model had good fit index values. The chi-square fit test yielded $\chi^2/Sd=1.976$, while the root mean square error of approximation value was 0.079. Furthermore, the normalized fit index was 0.90 while the non-normalized fit index was 0.95. The comparative fit index was 0.95 while the goodness of fit index was 0.92 in addition to the corrected fit index of 0.86. The scale's Cronbach alpha internal consistency and CR coefficients (0.64-0.84) are acceptable values. The results obtained in the study revealed that the Turkish adaptation of the "Psychological Need States Scale in Sport" met the validity and reliability conditions to evaluate psychological needs in sports. In conclusion, it can be stated that the Psychological Need States Scale in Sport is a reliable and valid measurement tool. It can be suggested for researchers or coaches who would like to investigate and analyze the psychological needs of Turkish athletes to use the scale.

Keywords: *Psychological needs, competence, relatedness, performance.*

GİRİŞ

Davranışların temelini oluşturan ve insanları eyleme yöneltten temel unsurlar ihtiyaçlardır (Hamurcu ve Sargın, 2011). Yetişkin bireylere nazaran gençler daha az Özerk olma eğilimindedirler. Bu sebeple ailelerine ya da okul gibi toplumun diğer sosyal sistemlerine daha bağımlı hissederler (Hanley ve ark., 2012). İnsanların temel psikolojik ihtiyaçlarının giderilmesinde sosyal çevrenin desteğinin yanı sıra arkadaş veya aile ortamında ihtiyaçların karşılanmasına yönelik gerekli şartların oluşturulmasının kişilerin mutluluk düzeylerini artıracığı da belirtilmektedir. Diğer bir ifadeyle insanların yer aldıkları ortamlarda Özgür olmaları ve seçim yapmalarına olanak sunulması kişilerin daha mutlu olmalarına zemin hazırlayacağı ifade edilmektedir (Çalık ve Fatih, 2008).

Morgan ihtiyacı; insanların fizyolojik ve sonradan kazanılmış olan herhangi bir eksikliği ya da yetersizliği olarak ifade etmektedir (Gürer ve Kılınc, 2019). Günümüzde insan ihtiyaçlarının sınırsız ve sonsuz olduğu aşikârdır. Bu noktadan hareketle bireylerin sonsuz ve sınırsız olan ihtiyaçlarına yönelik farklı istekleri ve

talepleri ortaya çıkmaktadır. İnsan ihtiyaçlarının karşılanması beklentilerin ve taleplerin artış göstermesine neden olmaktadır (Kuzgun, 2000). Bireyler fizyolojik ihtiyaçları giderildiğinde ihtiyaç hiyerarşilerinin bir devamı niteliğinde yer alan psikolojik ihtiyaçlarının da karşılanmasını isterler (Glasser, 1999). William Glasser, insanın mutlu veya mutsuz hissetmesini ihtiyaçlarının ne ölçüde karşılandığına bağlı olacağını belirtmiştir. Bu sayede, mutlu olma veya mutsuzluk durumu bireyin ihtiyaçlarının giderilmesi noktasında oldukça önem arz eden bir gösterge konumundadır (Akt. Rapport, 2007). Başlıca ihtiyaçların gerçek doğası ve davranışa olan etkileri, ihtiyacı teorik bir kavram olarak düşünmeye sevk edebilir. Tüm bu psiko-sosyal ihtiyaçlar ve bilhassa bütün insan ihtiyaçları temel ihtiyaçlar şeklinde nitelendirilir (Tiryaki ve ark., 2020).

Deci ve Ryan (2000) aracılığıyla kişilik ve motivasyona yönelik bir yaklaşım olarak görülen Öz Belirleme Kuramı; insanlar ve sosyal bağlamlar arasındaki etkileşimleri göz önünde bulundurarak davranışlar, yaşanan deneyim ve gelişimler hakkında çıkarımlar ortaya koymakla birlikte kişilerin bu etkileşimler esnasında desteklenmelerinin olumlu, engellenmeleri halinde ise olumsuz sonuçları doğuran evrensel nitelikte ve doğuştan gelen Özerklik, yeterlik ve ilişkili olma şeklinde ifade edilen üç farklı temel psikolojik gereksinime atıfta bulunmaktadır. Buna göre (Andersen, 2000; Ryan ve Deci, 2000); sözü edilen temel ihtiyaçların giderilmesi insanların büyümelerine, bütünleşmelerine, gelişmelerine, ruh sağlıklarına ve iyi olmaları noktasında gerekli olmaktadır.

Temel psikolojik ihtiyaçlar son zamanlarda spor bilimlerinde de araştırma konusu olmuştur. Literatüre bakıldığında; Adie ve ark., (2008) spor ortamında ihtiyaç memnuniyetinin olumlu etkiler oluşturduğunu ve yine Ntoumanis ve Standage, (2009) sporcuların ihtiyaç memnuniyetinin motivasyonu olumlu etkilediğini ifade etmiştir. Bartholomew ve ark., (2011) yaptıkları çalışmada ise sporcuların memnuniyet düzeylerini ve yaşadıkları hayal kırıklığını ortaya koymaya çalışmışlardır. Ayrıca Costa ve ark., (2015) ve Cheon ve ark., (2019) psikolojik ihtiyaçların değerlendirilmesinin faydalı olabileceği fikrini öne sürmüşlerdir.

Sportif etkinliklerin başarısının altında genetik unsurların, becerilerin, yeteneğin ve çevresel faktörlerin ön planda oldukları saptanmıştır. Ancak başarılı performans sürecinin yalnızca bu parametrelerle tanımlanması yeterli değildir. Sportif başarının gerisinde yatan sebepler pek çok araştırmacının ilgi odağı olmuş ve bilim insanları kendi bakış açılarıyla bu başarıların nasıl ortaya konulduğunu ifade etmeye çalışmıştır. Son yıllarda yapılan araştırmalar ise farklı bir noktaya değinerek, fiziksel parametrelerin yanı sıra psikolojik faktörlerin de sportif başarıya etkisinin oldukça önemli olduğunu göstermektedir (Miçoğulları ve ark. 2020). Sporcuların fiziksel olarak hazır durumda olmalarına rağmen antrenman veya maç performanslarının yetersiz olması, spor ve egzersiz psikolojisine daha fazla önem gösterilmesi konusunu gündeme getirmektedir. Fiziksel anlamda hazırlığı

yeterli olan sporcunun kendisinden beklenen performansı ortaya koyamaması, sporcunun psikolojisi ile ilişkilendirilerek açıklanmaya çalışılmaktadır. Günümüze bakıldığında antrenörlere göre sporcuların performanslarının en az yüzde ellisini sporcuların zihinsel yapısı sağlamaktadır (Gürer ve Kılınc 2019).

Sporcunun kendini yeterli hissetmesi, beceri ve yeteneklerini antrenman veya müsabaka esnasında performans sergilemesiyle mümkün olabilir. Sporcular istedikleri hedeflere ulaştıkları sürece kendilerini yeterli görmekteyler (Martínez-Alvarado ve ark., 2016). Bu noktadan hareketle sporda psikolojik ihtiyaçların daha derinlemesine incelenmesi gerekliliği düşünülerek literatürde sıkça kullanılan “Sporda Psikolojik İhtiyaçlar Durumu Ölçeği’nin (SPİDO)” Türk kültürüne uyarlanması ve ölçeğin psikometrik Özelliklerinin ortaya konulması amaçlanmaktadır.

YÖNTEM

Araştırma sporcuların görüşlerini olduğu gibi tanımladığı için betimsel tarama modelinde gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın örnekleminin belirlenmesinde, uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini farklı spor branşlarını (badminton, basketbol, futbol, voleybol, hentbol) aktif olarak yapan 14-26 yaş aralığındaki sporcular, örneklemini ise tesadüfi örnekleme yöntemi ile seçilmiş ve araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul etmiş 76’sı kadın (17,69±2,54 yıl) ve 83’ü erkek (20,11±3,81 yıl) toplam 169 elit sporcu oluşturmaktadır. Sporcuların spor deneyimi ortalaması 9,68±4,70 yıldır. Sporcuların branşlarındaki yaş ortalamaları 8,72±4,36 yıldır. Katılımcıların demografik Özelliklerini (yaş, cinsiyet, spor branşı, spor deneyimi, milli sporcu olma durumu vb.) belirlemeye yönelik “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır.

Sporda Psikolojik İhtiyaçlar Durumu Ölçeği (SPİDÖ)

Bhavsar ve ark. (2020) tarafından geliştirilen “Psychological Needs in Sports Status Scale (PNSS-S)” nin geçerliliği ve güvenilirliği sporcular üzerinde sınanmıştır. Ölçek bireylerin sporda psikolojik ihtiyaçlarını değerlendirmek amacıyla geliştirilmiştir. Orijinal PNSS-S 29 maddeden ve “Özerklik memnuniyeti”, “Özerklik memnuniyetsizliği”, “Yeterlilik memnuniyeti”, “Yeterlilik memnuniyetsizliği”, “Aidiyet memnuniyeti”, “Aidiyet memnuniyetsizliği” olmak üzere altı alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçek, Kesinlikle Katılmıyorum (1), Hiç Katılmıyorum (2), Biraz Katılmıyorum (3), Kararsızım (4), Biraz Katılıyorum (5), Katılıyorum (6) ve Kesinlikle Katılıyorum (7) arasında değişen 7’li likert tipinde bir ölçektir.

Verilerin Toplanması

Araştırma için Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu’ndan 26.03.2021 tarihli ve 2021/312 karar sayısı ile etik kurul

izni alınmıştır. Örneklem grubu için bağlı buldukları spor kulüplerinden ölçeğin uygulanmasına yönelik gerekli izinler alınmıştır. Ölçek uygulaması hakkında araştırmacılar tarafından sporcu grubuna gerekli açıklamalar yapılmıştır. Ayrıca çalışma, Helsinki Deklarasyonu Prensipleri'ne uygun olarak gerçekleştirilmiştir. Ölçek, aktif bir şekilde antrenmanlarını sürdüren elit sporculara online olarak doldurtulmuştur.

Ölçeğin Türkçeye Uyarlama Aşaması

PNSS-S'nin Türkçeye uyarlanmasında, ölçeği geliştiren sorumlu yazarlardan ölçeğin Türkçeye uyarlanabileceğine ilişkin gerekli izinler alınmıştır. Ölçeklerin çevrilme sürecinde çeviri-geri çeviri yöntemi kullanılmıştır (Beaton ve ark., 2000; Brislin, 1986). Seçer (2015)'in belirttiği gibi ölçeğin Türkçeye çevirisini, iki Türk dil uzmanı, altı Yabancı dil uzmanı ve iki alan uzmanı olmak üzere toplam 10 uzman gerçekleştirmiştir. Çevirilerin incelenmesi aşamasında araştırmacılar uyarlanan ölçeğin hem Türkçesini hem de orijinal halini öncekilerden farklı olarak iki yabancı dil uzmanı, iki Türk dil uzmanı ve bir alan uzmanına sunmuşlardır. Türkçeye çevirisi yapılan ölçek maddelerinin yine her iki dile hâkim olan uzmanlara gönderilerek orijinal diline geri çevrilmesi istenmiştir. Geri çeviri işlemi tamamlandıktan sonra orijinal metin ve son metin karşılaştırılmış ve maddelerin birbirleriyle uyumlu olduğu saptanmıştır (Seçer, 2015). Orijinal ölçek ve Türkçe çevirisi çoğaltılarak Ondokuz Mayıs Üniversitesi ve Fırat Üniversitesi Yabancı Diller Bölümü'nde görevli olan öğretim elamanlarından ve doktora/yüksek lisans öğrencilerinden iki dili de çok iyi düzeyde bilen 33 katılımcıya uygulanmıştır (Seçer, 2015). Uygulama sonrası veriler analizlere uygun hale getirilmiştir. Örneklemde elde edilen veriler ile iki ölçek arasındaki ilişkiye pearson korelasyon yardımıyla bakıldı ve Katsayının 1'e yakın değerler aldığı, bu katsayının anlamlı olduğu ($p < 0,05$) dolayısıyla ölçeğin Türkçe çevirisinin orijinal ölçek ile benzerlik gösterdiği ve yerine kullanılabileceği sonucuna varılarak ölçeğe en uygun hâli verilmiştir (Seçer, 2015). Dil geçerliliği sağlanan Türkçe çevirinin psikometrik Özelliklerini incelemek amacıyla belirli bir örneklem grubuna uygulanması gerektiğinden yönergesi, seçenekleri, formatı ve uygulama süresi belirlenmiş olan Türkçe ölçeğin son hali pilot çalışma için 60 kişilik elit sporcu grubu üzerinde uygulanmıştır (Hambleton ve Patsula, 1999). Pilot uygulamada elde edilen verilerin iç tutarlılık ve madde toplam korelasyon katsayıları hesaplanarak sonuçların güvenilirliğine dair değerlendirmeler yapılmıştır. Pilot uygulamadan elde edilen verilerin iç tutarlılık katsayısı hesaplanmış ve 0,70 ve üzerinde olduğu tespit edilmiştir. Madde toplam korelasyon katsayılarının ise 0,30'un üzerinde olduğu saptanmıştır (Seçer, 2015).

Pilot uygulama sonrası yapılan madde analizleri yardımıyla maddelerin işleyişi incelenmiş ve ölçeğin daha büyük örneklem gruplarına uygulanması için ölçeğe son hali verilmiştir (Hambleton ve Patsula, 1999). Türkçe ölçeğin sonuçlarının güvenilirliği, güvenilirlik katsayıları ile belirlenmiştir. Ölçeğin amacına bağlı olarak

iç tutarlılık veya test-tekrar test güvenilirlik katsayıları kullanılmıştır. Teorik yapısı belirlenmiş olan ölçeğin araştırmanın örneklem grubuna uygunluğu doğrulayıcı faktör analizi yardımıyla tespit edilmiştir (Şeker ve Gençdoğan, 2014). Ölçek geliştirme ve uyarlama çalışmalarında güvenilirlik katsayısı 0,70 ve üzerinde olan ölçeklerin güvenilir kabul edildiği göz önüne alındığında SPİDO iç tutarlılık, iki yarı güvenilirliği değerlerinin yeterli olduğu söylenebilir (Seçer, 2015).

SPİDÖ, elit sporculara uygulanmış ve araştırmanın verileri toplanmıştır. Katılımcıların ölçek maddelerine verdiği cevaplardan elde edilen toplam puanların kişisel bilgi formundaki değişkenlere göre normal dağılım gösterip göstermediği Kolmogorov-Smirnov ($n \geq 50$) testi ile analiz edilmiş olup hata terimlerinin normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir ($p > 0,05$). SPİDÖ'nün faktör yapısı Doğrulayıcı Faktör Analiziyle (DFA) Linear Structural Relations (LISREL) programında yapılmıştır. Literatür araştırıldığında Doğrulayıcı Faktör Analizinde en çok kullanılan test istatistikleri ki-karenin serbestlik derecesine bölümünden elde edilen değer (χ^2/Sd), Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü [Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA)], Düzeltilmiş Uyum İyiliği İndeksi [Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI)], Uyum İyiliği İndeksi [Goodness of Fit Index (GFI)] ve Karşılaştırmalı Uyum İndeksi [Comparative Fit Index (CFI)] dir. χ^2/Sd değerinin 4'ten küçük olması kabul edilebilir uyumun olduğunu belirtir. RMSEA değerinin kabul edilebilmesi için $0,05 < RMSEA < 0,10$ değerleri arasında olması gerekmektedir (Schermelleh ve ark. 2003). Ayrıca AGFI, GFI ve CFI değerlerinin 0,90 ile 0,95 arasında olması kabul edilebilir, 0,95 ile 1,00 arasında olması ise modelin mükemmel uyum gösterdiği anlamına gelmektedir (Hu ve Bentler, 1999). Ölçeklerin güvenilirliği Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı ve CR yöntemiyle hesaplanmıştır.

BULGULAR

Araştırmaya gönüllü olarak katılan sporcuların ölçek maddelerine verdiği cevapların iç tutarlılığını kontrol etmek amacı ile güvenilirlik katsayıları (cronbach alpha) hesaplanmış ve Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların ölçek maddelerine verdikleri cevaplara ait iç tutarlılık katsayıları

SPİDO Alt Boyutları	İç Tutarlılık Katsayısı	Değerlendirme
Özerklik Memnuniyeti	0,701	Orta Düzeyde Güvenilir
Özerklik Memnuniyetsizliği	0,631	Orta Düzeyde Güvenilir

Yeterlilik Memnuniyeti	0,842	Yüksek Düzeyde Güvenilir
Yeterlilik Memnuniyetsizliği	0,813	Yüksek Düzeyde Güvenilir
Aidiyet Memnuniyeti	0,723	Orta Düzeyde Güvenilir
Aidiyet Memnuniyetsizliği	0,801	Yüksek Düzeyde Güvenilir
SPİDO Toplam	0,807	Yüksek Düzeyde Güvenilir

Katılımcıların ölçek maddelerine verdikleri cevapların iç tutarlılığı ölçeğin tümü için yüksek düzeyde yeterli, alt boyutları için ise orta ve yüksek düzeyde yeterli bulunmuş olması nedeni ile herhangi bir maddenin çıkarılmasına gerek kalmamıştır. SPİDO'nun yapı geçerliği için Doğrulamalı Faktör Analizi yapılmıştır. Tablo 2'de modele ilişkin doğrulamalı faktör analizi değerleri bulunmaktadır.

Tablo 2. SPİDO ölçeği için doğrulamalı faktör analizi sonuçları

Faktörler/Maddeler	Standart Yükler	t-değeri	Yapı güvenilirliği	CR	AVE	R ²
Özerklik Memnuniyeti (OM)						
M1	0,86	11,64**				0,73
M2	0,78	10,33**	%70,1	0,744	0,441	0,60
M3	0,43	5,24**				0,19
M4	0,48	5,89**				0,23
Özerklik Memnuniyetsizliği (OMs)						
M5	0,51	5,68**				0,26
M6	0,47	5,28**	%63,1	0,642	0,390	0,23
M7	0,83	8,38**				0,68
Yeterlilik Memnuniyeti (YM)						
M8	0,72	9,97**				0,52
M9	0,74	10,24**				0,54
M10	0,81	11,78**	%84,2	0,848	0,583	0,66
M11	0,78	11,22**				0,62
Yeterlilik Memnuniyetsizliği (YMs)						
M12	0,81	11,59**				0,66
M13	0,73	10,03**				0,54
M14	0,72	9,82**	%81,3	0,817	0,529	0,52
M15	0,64	8,389**				0,41

Aidiyet Memnuniyeti (AM)						
M16	0,79	10,97**				0,62
M17	0,85	11,99**	%72,3	0,754	0,520	0,72
M18	0,46	5,60**				0,21
Aidiyet Memnuniyetsizliği (AMs)						
M19	0,53	6,80**				0,29
M20	0,82	11,95**				0,68
M21	0,75	10,45**	%80,1	0,834	0,506	0,56
M22	0,65	8,60**				0,42
M23	0,77	10,93**				0,60

* $p < 0,05$, ** $p < 0,001$

Tablo 2'de, Doğrulayıcı Faktör Analizi sonuçlarına göre ölçekte yer alan maddelerin faktör yükleri 0,43-0,86 arasında değişmektedir. Yakınsaklık geçerliliğinin testi için Fornell ve Larcker (1981) tarafından önerilen yöntem kullanılmıştır. Bu yöntemde kullanılan ölçüğün yakınsaklık geçerliliğinin gerçekleşmesi için değişkenlere ait Ortalama Açıklanan Varyans (AVE) değerlerinin 0,50'nin üzerinde; Bileşik Güvenilirlik (CR) değerlerinin ise 0,60'ın üzerinde (kabul edilebilir) olması gerekmektedir (Hair vd., 2014: 619). Bagozzi ve Yi (1988: 80) ise bileşik güvenilirlik değerinin 0,60'ın üzerinde olmasını yeterli olarak ifade etmektedir. Bileşik güvenilirlik (CR), gözlenen değişkenlerin gizil yapıyı ne ölçüde temsil ettiğini gösterir. Fornell ve Larcker (1981) AVE değeri 0,50'nin altında olmasına rağmen CR değeri 0,60'ın üzerinde ise 0,50'nin altındaki AVE değerlerinin de kabul edilebileceğini belirtmektedir.

Tablo 3'te modele ilişkin uyum indeks değerleri bulunmaktadır. Elde edilen uyum indeks sonuçları orijinal ölçekten 6 madde (1. 7. 10. 11. 20. ve 22. maddeler) çıkarıldıktan sonra oluşturulan 23 maddelik model için kabul edilebilir düzeydedir. SPİDÖ formundan elde edilen veriler ışığında orijinal çalışma sonucunda elde edilen yapının Türk kültürüne uygunluğunu belirlemek için birinci ve ikinci düzey doğrulayıcı faktör analizi ile gerçekleştirilmiştir.

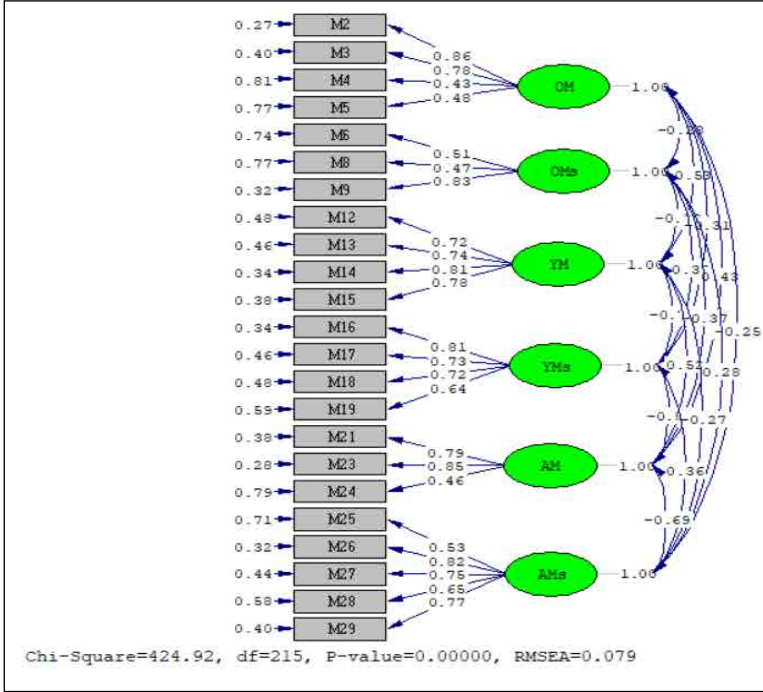
Tablo 3. SPİDÖ ölçeği için doğrulayıcı faktör analizi uyum indeksleri

Uyum Ölçüsü	Değeri	Uyum
$\chi^2=424,92/Sd = 215$	1,976	İyi Uyum
RMSEA	0,079	Kabul Edilebilir Uyum
NFI	0,90	Kabul Edilebilir Uyum
NNFI	0,95	Kabul Edilebilir Uyum

CFI	0,95	Kabul Edilebilir Uyum
GFI	0,92	Kabul Edilebilir Uyum
AGFI	0,86	Kabul Edilebilir Uyum

χ^2/Sd =Chi-Square Goodness, **RMSEA**=Root Mean Square Error of Approximation, **NFI**=Normed Fit Index, **NNFI**=Non-Normed Fit Index, **CFI**=Comparative Fit Index, **GFI**=Goodness of Fit Index, **AGFI**=Adjusted Goodness of Fit Index

Doğrulatoryıcı Faktör Analizi Özellikle başka kültürlerde ve örneklerde geliştirilmiş ölçme araçlarının uyarlanmasında kullanılan bir geçerlilik aracıdır (Seçer, 2018). Doğrulatoryıcı Faktör Analizi analizi için Ki kare uyum testi, RMSEA, NFI, NNFI, CFI, GFI ve AGFI uyum indeksleri bu çalışma için kontrol edilmiştir. Çalışmamızda elde edilen analiz sonuçlarına göre modelin iyi uyum indeks değerlerine sahip olduğu görülmüştür. Ki kare uyum testi $\chi^2/Sd=1,976$, Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü=0,079, Normlaştırılmış Uyum İndeksi=0,90, Normlaştırılmamış Uyum İndeksi=0,95, Karşılaştırmalı Uyum İndeksi=0,95, Uyum İyiliği İndeksi=0,92, Düzeltilmiş Uyum İyiliği İndeksi=0,86 olarak saptanmıştır.

Şekil 1. SPİDÖ için doğrulatoryıcı faktör analizine ilişkin path diyagramı

Şekil 1’de test edilen modelin faktör yükleri gösterilmiştir. Şekil 1 incelendiğinde, “Özerklik Memnuniyeti” alt boyutunun faktör yükleri 0,43-0,86 arasında, “Özerklik Memnuniyetsizliği” alt boyutunun faktör yükleri ise 0,47-0,83 arasında değişmektedir. “Yeterlilik Memnuniyeti” alt boyutunun faktör yükleri 0,72-0,81 arasında, “Yeterlilik Memnuniyetsizliği” alt boyutunun faktör yükleri ise 0,64-0,81 arasında değişmektedir. “Aidiyet Memnuniyeti” alt boyutunun faktör yükleri 0,46-0,85 arasında, “Aidiyet Memnuniyetsizliği” alt boyutunun faktör yükleri ise 0,53-0,82 arasında değişmektedir.

TARTIŞMA

Bu çalışmada, Bhavsar ve ark. (2020) tarafından geliştirilen “PNSS-S”nin Türkçeye uyarlanması amaçlanmıştır. Ölçeğin Doğrulayıcı Faktör Analizi sonuçları, Bhavsar ve ark. (2020)’nin önerdikleri model ile ilgili analiz sonuçlarına göre farklı alt boyutlardan toplam 6 madde çıkarılmış ölçeğin 23 madde ve 6 alt boyutlu Türkçe versiyonunun tutarlı bir yapıda ve ölçeğin uyum indekslerinin kabul edilebilir düzeyde olduğu kanıtlanmıştır. Doğrulayıcı Faktör Analizi sonuçlarına göre ölçekte yer alan maddelerin faktör yükleri 0,43-0,86 arasında değişmektedir. Elde edilen değer sonuçları 23 maddelik model için kabul edilebilir düzeydedir.

Sporda Psikolojik İhtiyaçlar Durumu Ölçeği’nin Doğrulayıcı Faktör Analizi sonucunda, ölçeğin orijinal formunda yer alan 6 faktörlü yapının doğrulandığı ve kabul edilebilir uyum değerlerine sahip olduğu görülmektedir. Doğrulayıcı Faktör Analizi Özellikle başka kültürlerde ve örneklemelerde geliştirilmiş ölçme araçlarının uyarlanmasında kullanılan bir geçerlilik aracıdır (Seçer, 2015). Doğrulayıcı Faktör Analizi için Ki-kare uyum testi, RMSEA, NFI, NNFI, CFI, GFI ve AGFI uyum indeksleri bu çalışma için kontrol edilmiştir. Çalışmamızda elde edilen analiz sonuçlarına göre modelin iyi uyum indeks değerlerine sahip olduğu görülmüştür. Ölçeğin güvenilirliği için hesaplanan Cronbach alfa iç tutarlık katsayıları, Alpar (2006) tarafından oldukça güvenilir olarak ifade edilen 0,60-0,90 değerleri arasındadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışma sonucunda Türkçeye uyarlanan 23 madde ve 6 alt boyuttan oluşan SPİDÖ’nün Türk sporcuları örnekleminde geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu ve bu konuda yapılacak bilimsel çalışmalarda kullanılabilecek niteliğe sahip olduğu belirlenmiştir. SPİDÖ, kullanılarak sporcuların sporda psikolojik ihtiyaçları belirlenerek önemli veriler elde edilebilir. Türkçeye uyarlanan bu ölçeğin ileride sporda psikolojik ihtiyaçlar ile ilgili araştırmaların yapılmasına ve ölçme gücüne önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

Çıkar Çatışması Beyanı

Makalenin yazarları arasında, çalışma kapsamında herhangi bir kişisel ve finansal çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı

Araştırmanın Dizaynı : Yazar ŞÜ, MY, SÇ

Verilerin Toplanması : Yazar MY, ŞÜ

İstatistiksel Analiz : Yazar SÇ, TA, YS

Makalenin Hazırlanması: TA, SÇ, YS, ŞÜ, MY

KAYNAKLAR

- Adie, J.W., Duda, J.L., Ntoumanis, N. (2008). Autonomy support, basic need satisfaction and the optimal functioning of adult male and female sport participants: A test of basic needs theory. *motivation and emotion*, 32(3), 189-199.
- Alpar, R. (2006). Spor Bilimlerinde Uygulamalı İstatistik. 3. Baskı. İstanbul: Nobel Yayıncılık.
- Andersen, S. (2000). Fundamental human needs: Making social cognition relevant, *psychological inquiry*, 11 (4), 269-276.
- Bagozzi, R.P. & Yi, Y. (1988). On the evaluation of structural equation models, *Journal of the Academy of Marketing Science*, 16(1), 74-94.
- Bartholomew, K.J., Ntoumanis, N., Ryan, R.M., Thøgersen-Ntoumani, C. (2011). Psychological need thwarting in the sport context: Assessing the darker side of athletic experience. *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 33, 75-102. <https://doi.org/10.1123/jsep.33.1.75>.
- Beaton, D. E., Bombardier, C., Guillemin, F., Ferraz, M. (2000). Guidelines for the process of cross-cultural adaptation of self-report measures. *Spine*, 25(24), 3186-3191.
- Bhavsar, N., Bartholomew, K.J., Quested, E., Gucciardi, D.F., Thøgersen-Ntoumani, C., Reeve, J., Ntoumanis, N. (2020). Measuring psychological need states in sport: theoretical considerations and a new measure. *Psychology of Sport and Exercise*, 47, 101617.
- Brislin, R. W. (1986). The wording and translation of research instruments. In W. J. Lonner, J. W. Berry (Eds.), *Field Methods in Educational Research* (p.137-164). Newbury Park, CA: Sage.
- Cheon, S.H., Reeve, J., Lee, Y., Ntoumanis, N., Gillet, N., Kim, B.R., ve ark., (2019). Expanding autonomy psychological need states from two (satisfaction, frustration) to three (dissatisfaction): A classroom-based intervention study. *Journal of Educational Psychology*, 11, 685-702. <https://doi.org/10.1037/edu0000306>.
- Costa, S., Ntoumanis, N., Bartholomew, K. (2015). Predicting the brighter and darker sides of interpersonal relationships: Does psychological need thwarting matter? *Motivation and emotion*, 39, 11-24. <https://doi.org/10.1007/s11031-014-9427-0>
- Çalık, M., Fatih, B.A.L. (2020). Ergenlerde duygusal Özerklik, arkadaşça bağlanma ve temel psikolojik ihtiyaçlar arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Sosyal Bilimler Metinleri*, (2), 1-12.
- Deci, E. L., Ryan, R. M. (2000). The "what" and "why" of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological inquiry*, 11(4), 227-268.
- Fornell, C. & Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error, *Journal of Marketing Research*, 48, 39-50.
- Glasser, W. (1999). Kişisel Özgürlüğün Psikolojisi. çeviren: Müge İzmirlî. İstanbul: Hayat Yayınları.
- Gürer, B., Kılınç, Z. (2019). Doğa sporları yapanların temel psikolojik ihtiyaçlarının zihinsel dayanıklılığa etkisi. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 14(2), 222-233.
- Hair, J.F., Black, W.C., Babin, B.J. & Anderson, R.E. (2014). *Multivariate Data Analysis*, Pearson New International Edition, 7th ed., Essex: Pearson.
- Hambleton, R.K., Patsula, L. (1999). Increasing the validity of adapted tests: myths to be avoided and guidelines for improving test adaptation practices 1, 2. (online).
- Hamurcu, H., Sargin, N. (2011). Lise öğrencilerinin boyun eğme davranışları ile psikolojik ihtiyaçları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(31), 171-187.
- Hanley, T., Peterjenkins, S.P., Robson, M., Williams, G. (2012). *The counselling*

- infrastructure. *Adolescent Counselling Psychology: Theory, Research and Practice*, 111.
- Hu, L.T., Bentler, P.M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural equation modeling: a multidisciplinary journal*, 6(1), 1-55.
- Kuzgun, Y. (2000). *Meslek Danışmanlığı, Uygulamalar, Kuramlar*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Martínez-Alvarado, J.R., García, F.G., Feltz, D. (2016). Athletes' motivational needs regarding burnout and engagement. *Revista de psicología del deporte*, 25(1), 65-71.
- Miçooğulları, B.O., Ekmekçi, R., Dağışan, Y. (2020). Üniversite sporcu öğrencilerinde kendine güven hedef belirleme ve kararlılık. *Journal of Physical Education & Sports Science/Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 14(2), 133-144.
- Ntoumanis N, Standage, M. (2009). Prosocial and antisocial behaviour in sport: A selfdetermination theory perspective. *Journal of Applied Sport Psychology*, 21, 365-380. <https://doi.org/10.1080/10413200903036040>.
- Rapport, Z. (2007). Using choice theory to assess the needs of persons who have a disability and sexual/intimacy/romantic issues. *International Journal of Reality Therapy*, 27 (1), 22-25.
- Schermelleh-Engel, K., Moosbrugger, H., Müller, H. (2003). Evaluating the fit of structural equation models: Tests of significance and descriptive goodness-of-fit measures. *Methods of psychological research online*, 8(2), 23-74.
- Seçer, İ. (2015). *Psikolojik Test Geliştirme ve Uyarlama Süreci: SPSS ve LISREL uygulamaları*. Anı yayıncılık.
- Şeker, H., Gençdoğan, B. (2014). *Psikolojide ve Eğitimde Ölçme Aracı Geliştirme (2. Basım)* Ankara: Nobel Yayınları.
- Tiryaki, K., Pehlivan, M., Hande, B. A. (2020). Korona virüs (covid-19) tedbirleri kapsamında evde kalan spor bilimleri fakültesi öğrencilerin temel psikolojik ihtiyaçlarının belirlenmesi (Düzce Üniversitesi Örneği). *Spor Eğitim Dergisi*, 4(3), 43-53.

SPORDA PSİKOLOJİK İHTİYAÇLAR DURUMU ÖLÇEĞİ (SPİDÖ)

Lütfen aşağıdaki her ifadeyi dikkatle okuyunuz ve her bir ifadenin yaptığınızı sporla ilgili olarak sizin için ne kadar önemli olduğunu ilgili numarayı işaretleyerek belirtiniz.

Ölçekte yer alan 23 soru da "Sporumda ben" ifadesi ile başlamaktadır. Lütfen tüm maddeleri okuyarak sizin için anlam ifade edenini seçiniz.

Sporumda ben .....

Alt Boyutlar	Sporumda ben...		Kesinlikle Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum	Biraz Katılmıyorum	Kararsızım	Biraz Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
			1	2	3	4	5	6	7
Özerklik Memnuniyeti	1	Bir şeylerin nasıl yapılacağı konusunda söz sahibiyim	1	2	3	4	5	6	7
	2	Antrenmanlara dair kararlar verme konusunda özgürüm	1	2	3	4	5	6	7
	3	Kendi hedeflerimin peşinden giderim	1	2	3	4	5	6	7
	4	Kendim olabiliyorum	1	2	3	4	5	6	7
Özerklik Memnuniyetsizliği	5	Belirli bir şekilde davranmaya zorlanmış hissediyorum	1	2	3	4	5	6	7
	6	Yapmayı tercih etmediğim antrenman görevlerini yapmak zorunda bıraktığımı hissediyorum	1	2	3	4	5	6	7
	7	Çok fazla baskı altında hissediyorum	1	2	3	4	5	6	7
Yeterlilik Memnuniyeti	8	Kendimi yetenekli hissediyorum	1	2	3	4	5	6	7
	9	Zorlukların üstesinden gelebilirim	1	2	3	4	5	6	7
	10	İyi yapabileceğim konusunda kendime güvenim tam	1	2	3	4	5	6	7
	11	İyi olduğumu hissediyorum	1	2	3	4	5	6	7
Yeterlilik Memnuniyetsizliği	12	Başarısız hissediyorum	1	2	3	4	5	6	7
	13	Faydasız hissediyorum	1	2	3	4	5	6	7
	14	Yetersiz hissediyorum	1	2	3	4	5	6	7
	15	Umutsuz hissediyorum	1	2	3	4	5	6	7
Aidiyet Memnuniyeti	16	Önemsendiğimi hissediyorum	1	2	3	4	5	6	7
	17	Kabul edilmiş hissediyorum	1	2	3	4	5	6	7
	18	Etrafımdaki insanları seviyorum	1	2	3	4	5	6	7
Aidiyet Memnuniyetsizliği	19	Sevilmediğimi hissediyorum	1	2	3	4	5	6	7
	20	Dışlanmış hissediyorum	1	2	3	4	5	6	7
	21	Yalnız hissediyorum	1	2	3	4	5	6	7
	22	Önemsendiğimi hissediyorum	1	2	3	4	5	6	7
	23	Terkedilmiş hissediyorum	1	2	3	4	5	6	7